

קשרים חברתיים והתאלמות

אלה שורץ

מרכז הידע לחקר הזדקנות האוכלוסיה בישראל,

בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד
באוניברסיטה העברית

הכינוס הדו שנתי ה-21 של האגודה הישראלית לגרונטולוגיה

קשרים חברתיים והתאלמות (2/5)

אלה שורץ

הקדמה

אלמנות היא אירוע חיים קשה שיכול להוביל לדכאון ולירידה באיכות החיים. בחינת המצב החברתי לפני אובדן בן הזוג עשויה לספק תובנות בנוגע ליכולת ההסתגלות לאלמנות. המחקר הנוכחי בוחן את הקשרים החברתיים שקיימים לפני מות בן הזוג ואת הקשר שלהם לרווחה הנפשית לאחר האובדן. מטרת המחקר היתה לראות האם הפגיעה ברווחה הנפשית בעקבות ההתאלמות מצומצמת יותר במידה ולאמן או לאלמנה היו יותר קשרים חברתיים לפני האובדן, במידה והקשרים התקיימו באופן תדיר ובמידה ובן הזוג לא נכלל במעגל החברתי הקרוב.

שיטה

המחקר מתבסס על נתונים מסקר הבריאות, ההזדקנות והפרישה באירופה (SHARE), שנאספו בשנים 2011 (גל 4) ו-2013 (גל 5). במסגרת המחקר נערכה השוואה בין בני 50+ שהיו נשואים בשני הגלים (n=22,136) לבין אלה שהתאלמו בין גל 4 לגל 5 (n=600). שאלות המחקר נבדקו באמצעות ניתוחי רגרסיה היררכית לניבוי השינוי בשני מדדי רווחה נפשית – דיכאון ושביעות רצון מהחיים. השינוי נובא על ידי אינטרקציה בין התאלמות (כן/לא) לבין מאפייני הרשת החברתית. נערך פיקוח על הרווחה הנפשית בגל 4, משתנים דמוגרפים, מדינה, מצב כלכלי ובריאות.

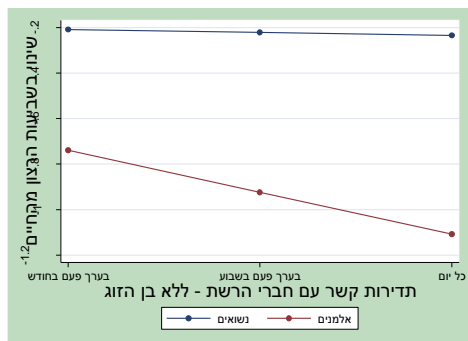
קשרים חברתיים והתאלמות (3/5)

אלה שורץ

תוצאות

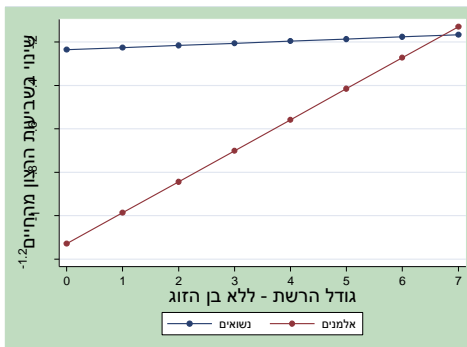
אלמנים בעלי רשת חברתית גדולה יותר לפני האובדן (מלבד בן הזוג) חוו פגיעה נמוכה יותר בשביעות הרצון מהחיים ובדיכאון לאחר ההתאלמות (גרפים 1א', 1ב'). אלמנים שהיו בקשר תדיר עם חברי הרשת החברתית שלהם לפני האובדן חוו ירידה בשביעות הרצון מהחיים (גרף 2). לעומת זאת, תדירות הקשר שלהם עם חברי הרשת החברתית לא היתה קשורה לרמת הדיכאון. בקרב הנשואים לא היה קשר בין מאפייני הרשת לבין שינויים ברווחתם הנפשית.

תדירות הקשר ושינוי בשביעות רצון מהחיים*

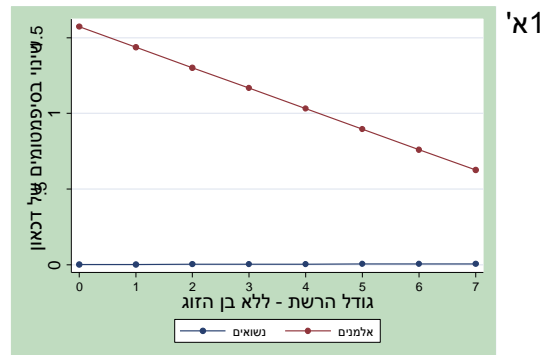

$$\beta = -0.043, p < .01$$

גודל הרשת החברתית ושינויי רווחה נפשית בקרב אלמנים ונשואים*

$$\beta = 0.029, p < .01$$

$$\beta = -0.025, p < .05$$

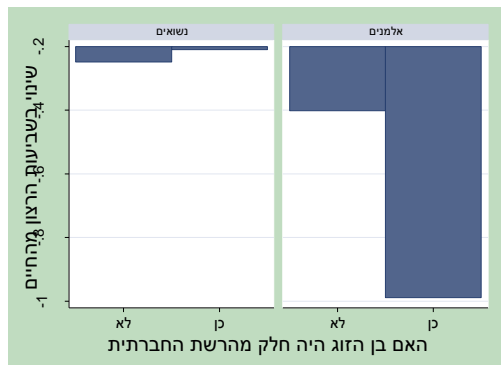
* ערכים מנובאים של שינויי הרווחה הנפשית (ממצאי רגרסיות היררכיות עם אינטרקציות בין התאלמות לבין מאפייני הרשת, בנוסף למשתני פיקוח)

קשרים חברתיים והתאלמות (4/5)

אלה שורץ

תוצאות (המשך)

אלמנים שלפני האובדן לא התייחסו לבן זוגם כחלק מהרשת החברתית הקרובה, חוו פגיעה נמוכה יותר ברווחתם הנפשית (פחות עליה בדיכאון ופחות ירידה בשביעות רצון מהחיים) לעומת אלמנים שהתייחסו לבן זוגם כחלק מהרשת החברתית. נשואים שלא התייחסו לבן זוגם כחלק מהרשת החברתית, חוו פגיעה ברווחתם הנפשית, בעוד שנשואים שהתייחסו לבן זוגם כחלק מהרשת לא חוו שינוי ברווחתם הנפשית.

$\beta = 0.036, p < .001$

$\beta = -0.037, p < .001$

*ערכים מנובאים של שינויי הרווחה הנפשית (ממצאי רגרסיות היררכיות עם אינטרקציות בין התאלמות לבין התייחסות לבן הזוג כחלק מהרשת, בנוסף למשתני פיקוח)

קשרים חברתיים והתאלמות (5/5)

אלה שורץ

דיון

תוצאות המחקר מעידות על חשיבותם של הקשרים החברתיים הקרובים עוד לפני ההתאלמות כמשאב חיוני בתקופה שאחרי האובדן. רק בקרב האלמנים היה קשר בין מספר הקשרים החברתיים לבין השינויים ברווחה הנפשית, כך שריבוי קשרים קרובים היה קשור לפגיעה נמוכה יותר בשביעות הרצון מהחיים ולעלייה מתונה בדיכאון. פגיעה נמוכה יותר ברווחה הנפשית נמצאה גם כאשר בני הזוג לא נתפסו על ידי האלמנים כקרובים רגשית לפני מותם. הממצא עשוי להעיד על קיומו של לחץ במסגרת הקשר, שסיומו מוביל לירידה בלחץ שהורגש על ידי האלמנים לפני ההתאלמות. לעומת זאת, נשואים הממשיכים לחיות בקשר שבו בן הזוג לא נחוה כאדם קרוב, יחוו פגיעה ברווחתם הנפשית.

קשר תדיר לפני ההתאלמות עם חברי הרשת החברתית נמצא קשור לירידה בשביעות הרצון מהחיים בקרב אלמנים. הסבר אפשרי לכך הוא שתדירות הקשר הגבוהה מעידה על קיומה של מצוקה וצורך בתמיכה חברתית, שלאחר מות בן הזוג יתבטאו בירידה גדולה יותר בשביעות הרצון מהחיים.

ממצאי המחקר הנוכחי מדגישים את חשיבות מאפייני הסביבה החברתית לפני אובדן בן זוג לרווחה הנפשית לאחר האובדן. הממצאים מאפשרים להצביע על אוכלוסיה פגיעה יותר בקרב האלמנים שייטכן ותזדקק לסיוע מאנשי מקצוע: אנשים שלפני האובדן היו בעלי פחות קשרים חברתיים וחוו את הקשר הזוגי כקרוב יותר עשויים לחוות ירידה גדולה יותר ברווחה הנפשית.